

ความเชื่อของประชาชนเรื่องกฎหมาย
ละเมิดนี้นับว่าเป็นความเชื่อที่ผิดโดย
สิ้นเชิง เพราะมันเป็นความเชื่อที่ไม่
ตรงกับหลักฐานข้อมูลที่มีอยู่ เพราะ
ฉะนั้นจึงไม่มีสาเหตุเหมาะสมที่จะ
ออกกฎหมายใหม่เพื่อควบคุมกฎหมาย
ละเมิด

บทบาทของกฎหมายที่มีต่อชีวิตสามัญชน: กฎหมายละเมิดและนโยบายสังคม

Professor David M. Engel*

บทนำ

ที่อเมริกากฎหมายละเมิดสำคัญมากและศาลใช้กฎหมายละเมิดเป็นอุปกรณ์การวางนโยบายสังคมเพื่อบรรลุจุดประสงค์ต่างๆ เช่น ใช้กฎหมายในการควบคุมให้ผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัยยิ่งขึ้น ช่วยให้แพทย์ให้คำแนะนำและรักษาคณไ้ด้วยความระมัดระวังมากขึ้น กฎหมายละเมิดมีบทบาทในการลดสารพิษในสภาพแวดล้อม และจัดการการรุกรานทางสัีผิว หรือการล่วงละเมิดทางเพศในที่ประกอบกิจการงาน

กฎหมายละเมิดถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวางในสถานการณ์ดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันที่อเมริกามีผู้วิจารณ์กฎหมายละเมิดอย่างรุนแรง สื่อมวลชน

* State University of New York at Buffalo

มีแนวโน้มที่จะสร้างภาพพจน์ว่าโจทก์และทนายโจทก์เป็นตัวตลกและคนโลกที่นึกถึงผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าสังคมส่วนรวม

นอกจากนี้สื่อมวลชนในขณะนี้ยังพยายามให้เห็นว่าคดีฟ้องร้องทางละเมิดเพิ่มขึ้นถึงจุด “ระเบิด” และมีผู้นำคดีที่ไม่สำคัญมาฟ้องศาล ซึ่งทำให้สังคมสูญเสียงบประมาณนับเป็นล้านๆ เหรียญอเมริกัน เมื่อเป็นเช่นนี้เราอาจถามว่ากฎหมายละเมิดมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของคนธรรมดาทั่วไปอย่างไร กฎหมายละเมิดเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการวางนโยบายสังคมหรือไม่ คนอเมริกันกับคนไทย มีทัศนคติต่างกันหรือไม่ในเรื่องบาดเจ็บและเรื่องบทบาทของกฎหมายต่อสังคม

ต่อไปนี้เป็นคำพูดของ 2 บัณฑิตคนที่ได้รับผลเสียหายจากการละเมิด ท่านจะบอกได้หรือไม่ว่าคนไหนเป็นคนอเมริกันหรือคนไทย

คนที่ 1

ลูกสาวของผู้หญิงคนแรกเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุรถยนต์ชนกัน คนขับอีกฝ่ายหนึ่งประมาท แม่ของผู้เสียชีวิตได้รับค่าเสียหายจำนวนหนึ่งจากคนขับ แต่คิดว่าควรจะได้มากกว่านั้น แม่ของผู้เสียหายตัดสินใจไม่ฟ้องคดี เพราะคิดว่าถ้าฟ้องจะต้องย้ายออกจากชุมชน เล็กๆ ที่ตนมีถิ่นฐานอยู่ หญิงผู้นั้นกล่าวว่า “ฉันลี้ภัยมานานและตัดสินใจไม่นำคดีฟ้องศาลเพราะได้รับความกดดันจากชุมชนนั้น คนท้องถิ่นไม่ค่อยพอใจที่ได้ยินเรื่องมีคดีฟ้องศาล เขาไม่อยากได้ยินเรื่องแบบนี้ เขาคิดว่าเป็นวิธีการหาเงินที่ฉันไม่สมควรจะได้”

คนที่ 2

ผู้หญิงคนที่ 2 ถูกรถชน คนขับเป็นชายแก่ ชายชรายอมชดเชยค่าเสียหายแต่จำนวนน้อย ไม่พอกับค่ารักษาพยาบาลและการขาดรายได้ ตำรวจเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้ตกลงกันเรื่องค่าเสียหายแต่ผู้เสียหายคิดว่าตำรวจเข้าข้างชายแก่ ผู้เสียหายเกรงว่าถ้าเรียกค่าเสียหายตามที่ตนคิดว่ายุติธรรมจะถูกตำรวจเอาเรื่อง เธอกล่าวว่า “เคยฟังกฎหมายแล้วไม่เคยได้คือมันหย่อนยานมันรั่วไหล ที่นี้แม้เราจะฟ้องกฎหมายไม่ค่อยได้เลย เงินนี้มีเหนือกว่า ถึงทุกวันนี้ไม่ฟัง ฟังตัวเอง เราไม่รู้จำใคร ใครจะมาช่วยเราละ ถึงจะคดีดีสิทธิ์แค่ไหนกฎหมายหนูไม่หวังฟัง ทุกวันนี้พึ่งตัวเองจริงๆ ขนาดหาหนูหาก็ไม่เจอ”

ผู้หญิง 2 คนดังกล่าวเป็นผู้เสียหายที่เกิดจากผลของการละเมิด แต่เขาเชื่อว่าสังคมและวัฒนธรรมมีส่วนกีดกันมิให้เขาใช้กฎหมายเป็นที่พึ่ง ไม่ใช่มีเขาเพียง 2 คนเท่านั้น คนอื่นๆ ก็ประสบปัญหาเดียวกัน เราจะเห็นว่าจริงๆ แล้วทั้งในอเมริกาและประเทศไทย มีคนจำนวนน้อยที่ใช้กฎหมายละเมิดเป็นที่พึ่งเวลาที่ได้รับความบาดเจ็บ ถ้าเราตั้งใจฟังเสียงจากคนธรรมดา เช่น ผู้หญิง 2 คนที่กล่าวถึงแล้ว คนแรกเป็นคนอเมริกัน คนที่ 2 เป็นคนไทย เราอาจเปลี่ยนความเชื่อในเรื่องบทบาทของกฎหมายละเมิดที่มีต่อสังคม

ผมจะเริ่มการบรรยายโดยพูดถึงการแผ่ขยายของกฎหมายละเมิดในฐานะอุปกรณ์ การวางนโยบายสังคมในอเมริกา ต่อจากนั้นจะพูดถึงเรื่องการวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายละเมิดว่าทำหน้าที่ในสังคมอย่างไร แล้วจะพูดถึงว่าความคิดเห็นของเราในเรื่องการใช้กฎหมายละเมิดจะเปลี่ยนไปอย่างไร ถ้าเราคำนึงถึงผลกระทบของกฎหมายละเมิดที่มีต่อชีวิตประจำวันของ

สามัญชน ประการสุดท้ายจะเปรียบเทียบระหว่างอเมริกากับไทยในเรื่อง บทบาทของกฎหมายละเมิด

กฎหมายละเมิดของอเมริกา

ในฐานะอุปกรณ์การวางนโยบายสังคม

เมื่อ 85 ปี มาแล้ว มีกัปตันเรือลากในอ่าวเมืองนิวยอร์กตกลงไปในน้ำและร้องให้คนช่วย กัปตันชื่อ Grimstad ซึ่งเลือกอาชีพไม่ค่อยเก่ง เพราะเขาว่ายน้ำไม่เป็น ภรรยาของเขาทำงานอยู่บนเรือ พอได้ยินเสียงร้องให้ช่วยก็วิ่งไปที่ขอบเรือ และเห็นว่าสามียกสองมือขึ้น ขอความช่วยเหลืออยู่ห่างจากเรือประมาณ 10 ฟุต ปรากฏว่าไม่มีอุปกรณ์นิรภัยอยู่ใกล้ๆ Mrs. Grimstad จึงวิ่งไปที่ห้อง Cabin หาเชือกเพื่อจะโยนลงไปให้สามีเกาะ พอได้เชือกก็วิ่งกลับมาสามีก็จมน้ำตายไปแล้ว

ภรรยาของกัปตันเรือฟ้องคดีเจ้าของเรือในฐานะไม่จัดหาอุปกรณ์นิรภัยไว้บนเรือ ปรากฏว่าชนะคดีในศาลชั้นต้นแต่แพ้คดีในศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์เชื่อว่าเจ้าของเรือประมาทเพราะไม่มีอุปกรณ์นิรภัยไว้บนเรือแต่ศาลตัดสินว่าความประมาทของเจ้าของเรือไม่ได้เป็นสาเหตุให้กับกัปตันตาย เพราะถ้าถึงจะมีอุปกรณ์นิรภัยบนเรือภรรยาของกัปตันอาจจะวิ่งไปเอาไม่ทันที่จะช่วยกัปตันได้ หรือถ้าไปเอาทันแต่อาจโยนอุปกรณ์ไม่ถึงสามีให้สามีจับได้หรือถ้าโยนถึงสามีและสามีจับอุปกรณ์นิรภัยได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอุปกรณ์นิรภัยจะป้องกันไม่ให้กัปตันจมน้ำตาย การที่ศาลตั้งมาตรฐานการพิสูจน์หลักฐานสาเหตุของการตายไว้อย่างเคร่งครัดเช่นนี้ ทำให้เป็นการยากที่ศาลจะตัดสินว่า เจ้าของเรือต้องรับผิดชอบในเรื่องการจมน้ำตาย เมื่อภรรยาของ

กัปตันแพ้คดีทุกคนคงจะเดาได้ว่าไม่มีเจ้าของเรือคนไหนจะรีบออกไปซื้ออุปกรณ์นิรภัยมาเก็บไว้บนเรือ ศาลที่พิจารณาคดี Grimstad ไม่ได้ให้ความสนใจว่าคำพิพากษาจะมีผลเสียต่อสังคมอย่างไร เพราะศาลสมัยนั้นไม่ได้คิดถึงกฎหมายละเมิดในฐานะอุปกรณ์วางนโยบายสังคม ถ้าเราเปรียบเทียบคดี Grimstad กับอีกคดีหนึ่งในรัฐนิวยอร์กที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ จะเห็นว่าความคิดเกี่ยวกับกฎหมายละเมิดในสังคมอเมริกันสมัยนี้แตกต่างจากสมัยก่อนอย่างสิ้นเชิง

คดี Hymowitz ฟ้อง Eli Lilly and Co (1989) โจทก์ป่วยเป็นมะเร็งที่มีสาเหตุจากแม่ของโจทก์ใช้ยา DES ขณะที่โจทก์อยู่ในครรภ์ (โรคมะเร็งชนิดนี้ผู้เชี่ยวชาญเห็นแล้วว่าสามารถบอกได้ว่าเกิดจาก DES แน่) คดี Grimstad และคดี Hymowitz เหมือนกันตรงที่โจทก์สามารถพิสูจน์ได้โดยง่ายว่าจำเลยประมาท จำเลยในคดี Hymowitz คือ บริษัทผลิตยาที่ทดลองยาและค้าขายอันตรายโดยประมาท ปัญหาในคดีนี้คือเรื่องการพิสูจน์สาเหตุ (Causation) อีกเหมือนกัน ผู้หญิงที่แม่ใช้ยา DES เรียกว่า "DES daughters" จำนวนพันๆ คนทราบว่า DES ทำให้เป็นมะเร็ง แต่ไม่ทราบว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบเพราะว่าบริษัทที่ผลิต DES มีถึง 300 บริษัท และเกือบจะเป็นไปไม่ได้ที่จะพิสูจน์ว่าแม่โจทก์ใช้ยาของบริษัทไหนเมื่อ 20 ถึง 30 ปี ก่อนในขณะที่โจทก์ก็ยังไม่ได้เกิด

ในคดี DES ศาลอเมริกันไม่ได้ใช้มาตรฐานพิสูจน์หลักฐานของสาเหตุทางกฎหมายอย่างมีระเบียบและเคร่งครัดเหมือนคดี Grimstad ในคดี Hymowitz ศาลอนุญาตให้โจทก์แต่ละรายฟ้องบริษัทที่ผลิตยา DES ทั้ง 300 บริษัทได้ทั้งหมด และบริษัทเหล่านี้ต้องรับผิดชอบค่าเสียหาย เป็นจำนวน

มากนักตามเปอร์เซ็นต์ของจำนวนยาที่แต่ละบริษัทผลิตออกขายทั้งหมดในตลาด คดี Hymowitz ต่างกับคดี Grimstad ตรงที่ภรรยาของกัปตันต้องพิสูจน์ว่าการกระทำของจำเลยเป็นสาเหตุของความเสียหาย ในขณะที่ DES daughters ไม่ต้องพิสูจน์สาเหตุเลยเพียงแต่ต้องพิสูจน์ว่า DES ทำให้เป็นมะเร็ง ศาลยังระบุเพิ่มเติมว่า บริษัทผลิตยา DES ทุกบริษัทต้องช่วยกันชดเชยค่าเสียหาย ถึงแม้ว่าบริษัทใดบริษัทหนึ่งจะพิสูจน์อย่างแน่นนอนได้ว่าบริษัทของตนไม่ได้ผลิตยาที่แม่ของโจทก์คนนี้ใช้ก็ตาม

สรุปว่าถึงแม้จำเลยจะไม่ได้เป็นสาเหตุทางกฎหมาย จำเลยก็ยังต้องรับผิดชอบเรื่องค่าเสียหาย

ถ้าเราเปรียบเทียบ 2 คดีนี้ในเรื่องสาเหตุของกฎหมายละเมิด เราจะเห็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดเรื่องกฎหมายละเมิดในฐานะอุปกรณ์การวางนโยบายสังคม คดีเก่าศาลตัดสินให้ภรรยาของกัปตันแพ้โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าค่าพิพาทจะมีผลต่อละเมิดตามกฎหมายแพ่งหรือไม่ควรนึกถึงผลที่จะมีต่อสังคม แต่ว่าในคดีใหม่ศาลมีความยืดหยุ่นในการวินิจฉัย เรื่องสาเหตุทางกฎหมาย เพราะว่าศาลในปัจจุบันคงเชื่อว่ากฎหมายละเมิดนี้เป็นอุปกรณ์การวางนโยบายสังคมที่สำคัญ ศาลที่พิจารณาคดี DES ไม่ได้ใช้กฎหมายละเมิดเพื่อควบคุมการชดเชยค่าเสียหายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการให้บริษัทผลิตยา ทดลองยา และผลิตจำหน่ายด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้นเพราะฉะนั้นกฎหมายละเมิดสมัยใหม่มีจุดมุ่งหมายอีกอันหนึ่ง

นั่นคือการป้องกันไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่าง (deterrent) ถึงแม้ว่าอเมริกาเมืองค์รต่างๆ (regulatory agencies) ที่มีหน้าที่ควบคุม และวางกฎเกณฑ์พร้อมทั้งรับผิดชอบในด้านประสิทธิภาพและความปลอดภัยของยาที่

ผลิตขายโดยต้องใช้ใบสั่งยา แต่คดี DES แสดงให้เห็นว่ากฎหมายอเมริกาไม่ปล่อยให้องค์กรเหล่านี้เป็นผู้ปกป้องสาธารณสุขจากอันตรายเพียงฝ่ายเดียว กฎหมายละเมิดให้ความคุ้มครองในฐานะกฎหมายเอกชน (private law) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติในทางเสี่ยงของบริษัทต่างๆ ในอเมริกา

เราจะเห็นว่ากฎหมายละเมิดมีบทบาทต่อกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตคนอเมริกันเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่าง เรื่องผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากการใช้ผลิตภัณฑ์ เช่น เลื่อยไฟฟ้า รถจักรยานยนต์ รถยนต์ ของเล่นเด็ก สามารถฟ้องคดีละเมิดค่าเสียหายจากบริษัทผู้ผลิตสินค้าเหล่านี้ได้ นอกจากนี้คนไข้สามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายจากหมอ หรือบริษัทผลิตยาอันตราย เช่น ในกรณีการฝังซิลิโคนในเต้านม pacemaker ที่ไม่ทำงาน หรือว่าหัวเข่าปลอมเป็นต้น มีคดีดังคดีหนึ่งคือผู้หญิงสูงวัยคนหนึ่งทำกาแฟที่ร้อนจัดผิปกติหกรตตนเอง เธอฟ้องร้าน McDonald ที่ขายกาแฟเรียกค่าเสียหายและชนะคดี

ในแต่ละคดีที่กล่าวข้างต้น ศาลใช้กฎหมายละเมิดเป็นแนวในการพิจารณาการชดเชยค่าเสียหายและป้องกันมิให้เป็นเยี่ยงอย่าง

นอกจากนี้ ผู้พิพากษาในปัจจุบันอาจอ้างถึงจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งของกฎหมายละเมิด คือ การกระจายค่าเสียหาย (loss distribution) โดยแบ่งให้กลุ่มหนึ่งรับผิดชอบ แทนที่จะให้ผู้เสียหายรับผิดชอบแต่ผู้เดียว ผู้พิพากษาในคดีใดคดีหนึ่งอาจวินิจฉัยได้ว่าจำเลยจะสามารถกระจายค่าเสียหายได้ดีกว่าโจทก์หรือไม่ จำเลยอาจขึ้นราคาผลิตภัณฑ์หรืองานบริการเพื่อนำผลกำไรมาตั้งเป็นงบประมาณสำหรับชดเชยค่าเสียหายหรือซื้อประกัน เพื่อช่วยชดเชยค่าเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นในภายหน้า

ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงราคาสินค้าจะสูงขึ้นเล็กน้อย ตามทฤษฎีของ

กฎหมายละเมิดทฤษฎีนี้ นับเป็นสิ่งที่ดีที่ราคาของผลิตภัณฑ์และงานบริการแสดงให้เห็นราคาที่แท้จริงซึ่งรวมถึงค่าเสียหายที่ผลิตภัณฑ์หรืองานบริการนั้นๆ อาจก่อให้เกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นบริษัทต้องการผลิตสินค้าและงานบริการให้มีราคาต่ำที่สุดเพื่อขายได้ปริมาณสูง ดังนั้น ทฤษฎีกฎหมายละเมิดทฤษฎีนี้ส่งเสริมให้ผู้ผลิตสร้างผลิตภัณฑ์และงานบริการให้ปลอดภัยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะไม่ต้องมีงบประมาณสำหรับชดใช้ค่าเสียหายมากเท่ากับบริษัทคู่แข่ง ทฤษฎีกฎหมายละเมิดทฤษฎีนี้เรียกว่า “loss distribution” ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้กฎหมายละเมิดในฐานะอุปกรณ์การวางนโยบายสังคม

การถกเถียงและความขัดแย้ง

เกี่ยวกับกฎหมายละเมิดในอเมริกา

การที่กฎหมายละเมิดถูกนำมาใช้กว้างขึ้นดังกล่าวนั้นมาแล้ว ทำให้กฎหมายละเมิดถูกพึ่งพิงมากกว่ากฎหมายอื่นๆ ในอเมริกา บ่อยครั้งหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์อ้างถึงผู้เสียหายที่โลกและด้วยเหตุผล รวมทั้งทนายที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม โรงงานอุตสาหกรรม และบริษัทขายประกันใหญ่ๆ โฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้คนอเมริกันคิดว่ากฎหมายละเมิดไม่มีประสิทธิภาพ บริษัทเหล่านี้ต้องการแสดงให้เห็นว่า “การนำคดีขึ้นศาลถึงจุดระเบิด” หรือคนอเมริกันต้องการขึ้นศาลทุกครั้งที่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นและ “กฎหมายละเมิดทำให้คนเห็นแก่ตัวไม่นึกถึงผลประโยชน์ของชุมชน” นอกจากนี้ผู้พิพากษากับลูกขุนมีแนวโน้มที่จะตัดสินให้จำเลยจ่ายค่าชดใช้ค่าเสียหายที่มากมหาศาลเกินควร ประชาชนส่วนมากหลงเชื่อว่ากฎหมายละเมิดไม่ได้ตามที่ได้อิน ทั้งๆ ที่สมาคมทนาย (Trial lawyer Association) ต้องเสีย

เงินจำนวนมหาศาลในการโฆษณาแย้งว่า คำกล่าวอ้างนั้นไม่เป็นจริง หลายรัฐในอเมริกาออกกฎหมายใหม่ที่ช่วยจำกัดสิทธิของโจทก์ในคดีละเมิดและจำกัดวงเงินชดใช้ค่าเสียหาย

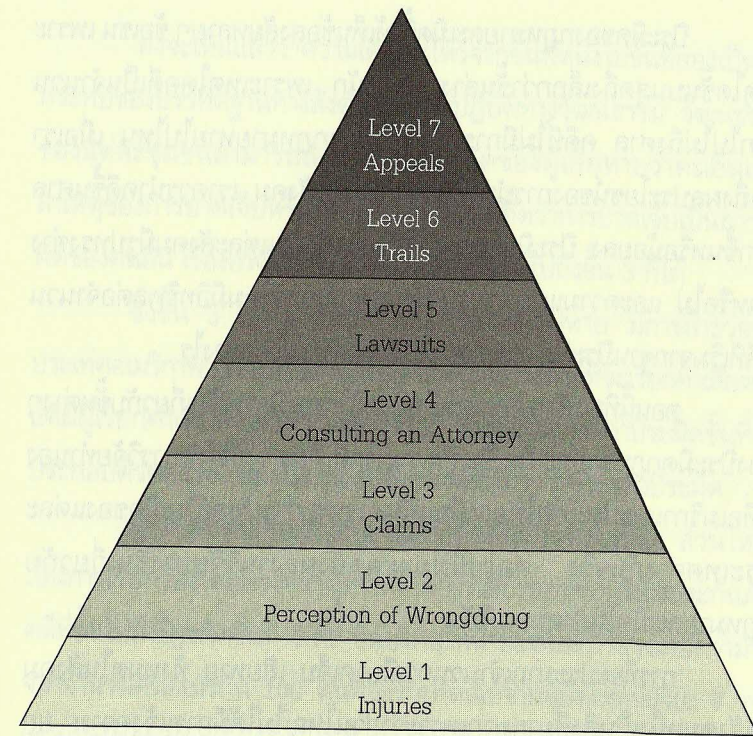
ตามความเป็นจริงแล้ว ความเชื่อของประชาชนเรื่องกฎหมายละเมิดนั้นนับว่าเป็นความเชื่อที่ผิดโดยสิ้นเชิง เพราะมันเป็นความเชื่อที่ไม่ตรงกับหลักฐานข้อมูลที่มีอยู่ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีสาเหตุเหมาะสมที่จะออกกฎหมายใหม่เพื่อควบคุมกฎหมายละเมิด อย่างไรก็ตามผมเชื่อว่ากฎหมายละเมิดสมควรถูกพึ่งพิงในบางกรณี ถ้าเราพิจารณางานวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายละเมิดในสังคม เราต้องฟังเสียงและประสบการณ์จากสามัญชนด้วย เราไม่ควรฟังเสียงผู้พิพากษานักการเมืองหรือผู้วางนโยบายแต่เพียงฝ่ายเดียว เมื่อเป็นเช่นนั้นเราอาจจะลงความเห็นว่าการกฎหมายละเมิดไม่ได้เป็นอุปกรณ์การวางนโยบายสังคมที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เราอาจจะคิดว่ากฎหมายละเมิดที่มีอยู่ไม่สามารถนำเราไปสู่ความยุติธรรมอันแท้จริง

ประมิตของกฎหมายละเมิด

การวิจัยทางกฎหมายและสังคม รวมความล้มป็นระหว่างทางวิเคราะห์ทางกฎหมายและวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์เข้าด้วยกัน นักวิจัยทางกฎหมายและสังคมใช้วิธีการต่างๆ เพื่อศึกษาว่าจริงๆ แล้วกฎหมายและสถาบันทางกฎหมายดำเนินการอย่างไร วิทยาการทางกฎหมายและสังคมคลุ้มไปถึงการวิเคราะห์เชิงปริมาณ การสำรวจ ข่าวสาร และสถิติ สำมะโนประชากร รวมทั้งการศึกษาประชากรชาติพันธุ์วรรณาในละแวกบ้าน และชุมชนพร้อมกับการสัมภาษณ์สามัญชนอย่างละเอียดลึกซึ้ง การวิจัยทางกฎหมาย

และสังคมเกี่ยวกับกฎหมายละเมิดตามปกติขึ้นอยู่กับตัวแบบปรีะมิต ปรีะมิตของกฎหมายละเมิดคืออะไร

ฐานของปรีะมิตประกอบด้วยอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นในสังคม ปรีะมิตขั้นที่ 2 ประกอบด้วยการบาดเจ็บเสียหายที่ผู้เสียหายที่คิดว่าเกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้อื่น ปรีะมิตขั้นที่ 3 ประกอบด้วยคดีที่ผู้เสียหายตกลงใจว่าผู้อื่นควรรับผิดชอบในเรื่องความเสียหายและเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้อื่น การเรียกร้องค่าเสียหายส่วนใหญ่อาจจะยุติลงด้วยการยอมความกันนอกศาล ปรีะมิตขั้นที่ 4 ประกอบด้วยคดีที่ผู้เสียหายปรึกษานายความ ปรีะมิตขั้นที่ 5 ประกอบด้วยคดีที่นายยื่นคำร้องฟ้องคดี ปรีะมิตขั้นที่ 6 ประกอบด้วยการพิจารณาตัดสินในศาลยุติธรรม ปรีะมิตขั้นที่ 7 ประกอบด้วยคดีที่ขึ้นศาลอุทธรณ์

The Pyramid of Tort Law

เราเรียกตัวแบบนี้ว่าปรีะมิตเพราะมีคดีเป็นจำนวนมากที่ฐานของปรีะมิตแต่ขั้นต่อๆ ไปมีคดีจำนวนน้อยลงเป็นลำดับจนกระทั่งถึงยอดปรีะมิต ซึ่งประกอบด้วยคดีพิเศษที่ขึ้นไปถึงศาลสูงสุด คดีที่มีการพิพาทจริงจัง หรือคดีที่ขึ้นไปถึงศาลอุทธรณ์มีเปอร์เซ็นต์ต่ำมาก ถ้าเราเปรียบเทียบกับจำนวนคดีทั้งหมดที่ฐานปรีะมิต แต่นักกฎหมายที่อเมริกามักศึกษาคดีที่ยอดปรีะมิตเท่านั้น

ประมุขของกฎหมายละเมิดชี้ให้เห็นข้อสงสัยหลายๆ ข้อเช่น เพราะเหตุใดชั้นบนสุดถึงเล็กกว่าชั้นล่างสุดมากนัก เพราะเหตุใดคดีเป็นจำนวนมากไปไม่ถึงศาล คดีที่ไม่มีการตกลงกันทางกฎหมายหายไปไหน เมื่อเรานึกถึงผลประโยชน์ของการนำคดีขึ้นศาลที่มีต่อสังคม เราควรนำคดีขึ้นศาลมากขึ้นหรือน้อยลง ประมุขของกฎหมายละเมิดในแต่ละสังคมมีรูปทรงต่างกันหรือไม่ และความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสังคมมีอิทธิพลต่อจำนวนคดีที่เริ่มจากฐานประมุข กระทั่งขึ้นไปถึงยอดประมุขอย่างไร

ตอนนี้ที่อเมริกา ออสเตรเลีย และอังกฤษมีการวิจัยเกี่ยวกับชั้นต่างๆ ของประมุขกฎหมายละเมิดเป็นจำนวนมากทีเดียว ผมได้ทำการวิจัยทำนองนี้ที่อเมริกาและประเทศไทยเหมือนกัน เราพบว่ารูปทรงประมุขของแต่ละประเทศต่างกันอย่างจริง ต่อไปนี้ผมจะพูดถึงผลงานวิจัยบางชิ้นเกี่ยวกับกฎหมายละเมิดในสังคมอเมริกัน

การที่จะประมาณจำนวนกรณีบาดเจ็บ เสียหาย ทั้งหมดในสังคมใดสังคมหนึ่งเป็นสิ่งที่ยากมากเพราะว่าส่วนใหญ่ไม่ได้มีการแจ้งความ ยกตัวอย่างเช่น ตอนที่ผมศึกษาวิจัยชุมชนเกษตรกรอเมริกัน ชาวบ้านให้ข้อมูลว่าเวลาคนใช้เครื่องมือเกษตรกรรมแล้วได้รับบาดเจ็บเป็นเรื่องธรรมดามากพอได้รับบาดเจ็บแล้วก็รักษาตนเอง ถ้าเราพูดถึงประมุขชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ในชุมชนนี้คดีที่ขึ้นจากชั้นที่ 1 ไปถึงชั้นที่ 2 มีน้อยมาก เพราะว่าเกษตรกรเน้นเรื่องการช่วยเหลือตนเอง และไม่ชอบที่จะทำหายเพื่อนบ้านหรือขอความช่วยเหลือจากคนอื่น เมื่อตนได้รับบาดเจ็บ เขาเชื่อว่ามิตรภาพและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตอนฤดูเก็บเกี่ยว หรือเวลามีปัญหาเรื่องครอบครัวนั้นสำคัญมากกว่านัก

คงจะเห็นแล้วว่าความเคลื่อนไหวจากชั้นที่หนึ่งไปชั้นที่สองเป็นผลกระทบของบรรทัดฐานทางสังคมและการปฏิบัติทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมของแต่ละชุมชนสามารถส่งผลต่อความคิดของผู้เสียหายว่าคนอื่นเป็นสาเหตุของการบาดเจ็บหรือไม่ ถึงแม้ว่าคนจะคิดว่าการบาดเจ็บเป็นการทำผิดของคนอื่น เรื่องอาจจะไม่ขึ้นจากประมุขชั้น 2 ไปถึงชั้น 3 ก็ได้

ซึ่งชั้น 3 เป็นรูปแบบการเรียกร้องค่าเสียหาย มีการสำรวจทั่วประเทศอเมริกาพบว่า 19% ของผู้เสียหายมีความประสงค์ที่จะเรียกค่าเสียหาย แต่มีผู้เรียกค่าเสียหายจริงๆ เพียง 10% นั่นหมายความว่าประมุขชั้นที่ 3 ประกอบด้วยคดีที่มีเพียงไม่เกิน 10% ของคดีที่มาจากฐานของประมุข

แล้วคดีที่คนเรียกร้องอะไรสักอย่างละเกิดอะไรขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการเรียกร้องโดยตรงจากผู้ทำให้เกิดการเสียหายหรือบริษัทประกันภัย คดีที่ขึ้นไปถึงประมุขชั้นที่ 4 คือ ชั้นปรีชาทนายมีเพียง 7% หมายความว่าจากจำนวนคนอเมริกัน 100 คนที่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุมีเพียง 7 คนเท่านั้นที่ไปหาทนาย คนอเมริกันส่วนใหญ่คงจะประหลาดใจและไม่เชื่อตัวเลขที่ต่ำมากขนาดนี้ ในขณะที่สื่อมวลชนรายงานว่าเป็นเรื่องธรรมดามากที่คนอเมริกันจะรีบไปหาทนายเวลาได้รับบาดเจ็บ ในกรณีนี้ สื่อมวลชนรายงานผิดพลาดอย่างเห็นได้ชัด

ในการศึกษาวิจัยอีกรายหนึ่ง คณะกรรมการแพทยศึกษาและประเมินหลายพันคดีที่ความผิดพลาดของแพทย์อาจเป็นสาเหตุให้เกิดบาดเจ็บ นักวิจัยต้องการทราบว่าในคดีที่ผู้เชี่ยวชาญคิดว่าแพทย์ประมาทแล้วผู้เสียหายจะอย่างไร คดีกลุ่มนี้เรามั่นใจได้ว่าแพทย์ทำละเมิดจริงแต่คนไข้ที่ไปหาทนายมีเพียง 4% อีก 96% ไม่ได้เอาเรื่อง คงจะเป็นเพราะเหตุผลทาง

วัฒนธรรม เช่น คนไข้ยกย่องให้เกียรติหมอ

แล้วคดีที่อยู่ระหว่างชั้น 4 และ 5 ของปรีะมิตละเกิดอะไรขึ้น แม้ว่า 7% ของผู้ได้รับบาดเจ็บไปรักษาตนหาย เพียง 2% เท่านั้นคำร้องฟ้องศาล นี่ก็เป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่ออีกเหมือนกันเพราะสื่อมวลชนประโคมข่าวว่าในอเมริกา “การฟ้องศาลคดีละเมิดถึงจุดระเบิด” จาก 100 คดี เรื่องถึงศาลเพียง 2 คดี จะเรียกว่าถึงจุดระเบิดได้อย่างไร และไม่ปรากฏหลักฐานว่าคดีละเมิดมีจำนวนสูงขึ้นเรื่อยๆ ภายใน 20-30 ปีที่ผ่านมา นอกจากคดีในบางกรณี เช่น คนจำนวนหลายพันที่ป่วยเป็นมะเร็งที่มีสาเหตุมาจาก asbestos นอกจาก กรณีพิเศษดังกล่าวเปอร์เซ็นต์จำนวนคดีละเมิดต่อจำนวนประชากรยังอยู่คงที่

แต่ถ้าจำนวนคดีละเมิดในปี 2004 หรือ 2005 เพิ่มขึ้นจริงๆ จะหมายความว่าผู้เสียหายและทนายโลก และก้าวร้าวยิ่งขึ้นหรือไม่ ก่อนที่จะตอบคำถามนี้ต้องดูที่ปรีะมิตขึ้นต่ำว่ามีการบาดเจ็บมากขึ้นในปี 2004 หรือ 2005 หรือไม่ฐานของปรีะมิตใหญ่ขึ้นหรือไม่ ถ้าตอบว่าฐานใหญ่ขึ้นก็อาจเดาได้ว่าปรีะมิตทุกชั้นก็จะใหญ่ขึ้นเพราะฉะนั้น ถ้ามีจำนวนคดีละเมิดในศาลมากขึ้นอาจไม่ได้หมายความว่าผู้เสียหายหรือทนายโลกยิ่งขึ้น อาจหมายความว่ามีการบาดเจ็บมากขึ้นหรือมีคนประมาทมากขึ้นในสังคม น่าเสียดายที่สื่อมวลชน นักการเมือง หรือผู้วางนโยบายสังคมไม่เคยที่จะนึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างฐานและชั้นต่างๆ ของปรีะมิต การที่คนอเมริกันไม่ได้มองปรีะมิตในภาพรวมเป็นสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่ทำให้มีความเชื่อเรื่องกฎหมายละเมิดที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

ชั้นที่ 6 เป็นคดีที่ขึ้นศาลแล้ว คนอเมริกันมักจะลืมนึกว่าเมื่อคดีละเมิดขึ้นศาลแล้วมีเพียง 10-15% ที่จะได้รับพิจารณาจริงๆ ส่วนคดีที่เหลือ

คู่ความจะยอมความหรือถอนฟ้องหรือทิ้งฟ้องสำหรับคดีที่พิจารณาจริงๆ แล้ว สื่อมวลชนอยากให้เราเชื่อว่าโจทก์เป็นฝ่ายชนะเกือบทุกคดี เพราะว่าลูกขุนมักจะสงสารและเข้าข้างผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ แต่ตามความเป็นจริงงานวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าลูกขุนตัดสินให้โจทก์ชนะประมาณ 50% ของคดีทั้งหมด ยิ่งกว่านั้นงานวิจัยพบว่าพวกลูกขุนมีแนวโน้มที่จะเห็นใจจำเลยมากกว่าโจทก์ในคดีละเมิด ซึ่งตรงกันข้ามกับที่คนเชื่อกันมีหลายคดีที่ลูกขุนตรวจหลักฐานฟังข้อเท็จจริงแล้วเปลี่ยนใจและตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะส่วนใหญ่ผู้พิพากษากับลูกขุนทำผิดหน้าที่โดยการเข้าข้างโจทก์ แต่งานวิจัยไม่ได้สนับสนุนคำอ้างนี้

สื่อมวลชนประโคมข่าวว่าโจทก์ในคดีละเมิดหลายคดีชนะคดีได้เงินเป็นจำนวนหลายล้านเหรียญอเมริกัน ซึ่งมากเกินไป อันนี้ไม่จริง จากการศึกษาปรีะมิตชั้น 6 พบว่า จำนวนเงินที่ศาลตัดสินให้ชดเชยค่าเสียหายเพิ่มขึ้นช้ากว่าอัตราค่าครองชีพเสียอีก นอกจากนี้โจทก์ที่ได้รับบาดเจ็บชั้นหนักส่วนใหญ่ได้รับค่าเสียหายไม่พอที่จะจ่ายค่ารักษาพยาบาลที่สูงขึ้นทุกปี ตรงกันข้ามกับคดีที่โจทก์ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยกลุ่มนี้ส่วนมากได้รับค่าเสียหายมากเกินไป คงจะเป็นเพราะบริษัทประกันภัยยอมจ่ายค่าเสียหายสูงเพื่อจะได้ตกลงความกันอย่างรวดเร็วที่สุด

แล้วคดีที่โจทก์ได้ค่าเสียหายจำนวนมหาศาลกรณีแบบนี้มีน้อยมาก เมื่อมีแล้วสื่อมวลชนรีบลงเป็นข่าวใหญ่ทันที แต่ส่วนมากผู้พิพากษาชั้นต้นหรือผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์จะลดค่าเสียหายลงมากในตอนหลัง ซึ่งสื่อมวลชนไม่สนใจที่จะลงข่าว ยกตัวอย่าง คดีที่ทุกคนรู้จักหญิงชราผู้บาดเจ็บเพราะกาแฟร้อนจาก McDonald ลูกขุนตัดสินให้ได้รับค่าเสียหาย 2.9 ล้าน

เหรียญ หนังสือพิมพ์ทั่วประเทศลงข่าวเรื่องค่าเสียหายจำนวนนี้ แต่ผู้พิพากษาลดค่าเสียหายลงเหลือ 640,000 เหรียญ หลังจากนั้นหญิงชราตกลงยอมความกับ McDonald อย่างเงียบๆ ไม่มีใครทราบว่าเป็นจำนวนเงินเท่าไร ที่แน่ๆ คือน้อยกว่า 640,000 เหรียญ แต่ทุกวันนี้สื่อมวลชนยังอ้างถึงหญิงชราที่ได้ค่าเสียหาย 2.9 ล้านเหรียญ จาก McDonald

ประมุขชั้นที่ 7 ประกอบด้วยคดีที่ขึ้นศาลอุทธรณ์ คดีเช่นนี้มีน้อยมากเพราะคดีที่ขึ้นศาลส่วนใหญ่จะยุติก่อนที่จะถึงศาลอุทธรณ์ แต่อย่างไรก็ตามวิทยาการเกี่ยวกับกฎหมายละเมิดส่วนมากจะอ้างถึงคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ และนักศึกษาอเมริกันจะอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่รวบรวมเป็นหลักวิชาการ ผมคิดว่าสถาบันสอนกฎหมายในอเมริกาควรสอนเกี่ยวกับประมุขกฎหมายละเมิดทั้งหมดแทนที่จะสอนเกี่ยวกับยอดประมุขเพียงอย่างเดียว

บทเรียนจากประมุขของกฎหมายละเมิด

เราได้บทเรียน 2 ประการจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประมุขของกฎหมายละเมิด บทเรียนแรกคือเราต้องมีคำถามว่าสิ่งที่ไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับจำนวนคนที่ฟ้องคดีกฎหมายละเมิดและค่าเสียหายสูงที่ได้จากการใช้กฎหมายละเมิด จะเห็นดังที่กล่าวมาแล้วว่ามีคนอเมริกันจำนวนน้อยมากที่น่าคดีละเมิดไปปรึกษาทนาย และคดีที่ไปถึงทนายนั้นก็มีเปอร์เซ็นต์ต่ำมากที่ทนายยื่นคำร้องต่อศาล เมื่อคดีไปถึงศาลแล้วระบบกฎหมายละเมิดมีแนวโน้มที่จะให้ค่าเสียหายมากเกินไปในคดีย่อย ในขณะที่ให้ค่าเสียหายเกินจำนวนที่พระราชบัญญัติกำหนดไว้ การแก้ปัญหาเช่นนี้เป็นการแก้

ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง, เพราะจะไม่ช่วยแก้ปัญหาของคดีย่อยที่ได้ค่าเสียหายมากเกินไปและทำให้คดีใหญ่ที่ได้ค่าเสียหายน้อยเกินไปยิ่งแย่ลง พระราชบัญญัติแบบนี้มีข้อบกพร่องที่เห็นชัดเพราะเป็นการนำแนวความคิดที่ไม่จริงมาใช้แทนที่จะใช้ผลงานวิจัยที่แสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประมุขของกฎหมายละเมิด

บทเรียนที่ 2 การใช้กฎหมายละเมิดเป็นอุปกรณ์วางแผนนโยบายสังคมอาจเป็นการนำแนวความคิดที่เชื่อถือไม่ได้มาใช้เช่นกัน กฎหมายละเมิดอาจไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรในเรื่องการชดเชยค่าเสียหายให้เจ้าทุกข์ทุกคนที่ควรได้เจ้าทุกข์น้อยคนฟ้องเรียกค่าเสียหาย ในทำนองเดียวกันกฎหมายละเมิดอาจไม่มีประสิทธิภาพในเรื่องการป้องกันเพื่อไม่ให้เหยี่ยงอย่างในการกระทำที่ประมาท เพราะคนที่จำเลยประมาทส่วนมากไม่ต้องใช้ค่าเสียหายเลยและไปถึงศาลน้อยกว่า 2% จุดมุ่งหมายกฎหมายละเมิดอีกอย่างหนึ่ง ที่เรียกว่า “การกระจายค่าเสียหาย” (loss distribution) ก็คงไม่ประสบผลสำเร็จเหมือนกัน ถ้าหากคดีส่วนใหญ่ติดอยู่ที่ฐานประมุข และไม่ไต่ขึ้นไปที่สูงๆ

ถ้าเช่นนั้นเราควรทำอย่างไรดี จะเลิกใช้กฎหมายละเมิดเป็นอุปกรณ์การวางแผนนโยบายสังคมไหม เช่น อาจจะชดเชยให้ผู้เสียหายโดยการที่รัฐบาลจัดตั้งระบบรักษาสุขภาพขึ้นเพื่อผู้เสียหายจะไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาลเองเมื่อเป็นเช่นนั้นผู้เสียหายไม่ต้องนำแต่ละคดีขึ้นศาลทำแบบนี้ก็ดีเหมือนกัน แต่เราจะป้องกันไม่ให้คนกระทำประมาทในอนาคตได้อย่างไร เราอาจจะนึกถึงองค์กรที่มีหน้าที่ควบคุมการกระทำประมาท ปัญหาคือว่าองค์กรนี้อาจจะทำงานไม่มีประสิทธิภาพในการขจัดอันตรายต่อสังคม บ่อยครั้งองค์กรนั้นๆ

ทราบว่ามีปัญหาสำคัญ เพราะคดีละเมิดแสดงให้เห็นปัญหานั้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้อีกครั้งได้รับอิทธิพลการเมืองและมีการคอร์รัปชันกับบริษัทที่องค์กรควบคุมอยู่ เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีกฎหมายละเมิดสามัญชนอเมริกันจะต้องเผชิญภัยอันตรายใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอีกมาก และจำนวนการบาดเจ็บคงจะเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน

ฟังสัมภาษณ์เรื่องความยุติธรรม

ผมคิดว่าคงไม่มีใครเลิกล้มกฎหมายละเมิดในฐานะอุปกรณ์วางนโยบายสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของกฎหมายละเมิดทั้งประสิทธิผลกันไปโดยเฉพาะตรงฐานประติมา ถ้าเราศึกษาว่าคนธรรมดาที่มีความคิดอย่างไรในเรื่องกฎหมายและการบาดเจ็บ เราจะเข้าใจว่าทำไมเขาจึงไม่ใช้กฎหมายเป็นที่พึ่ง การที่ไปฟังคนธรรมดาพูดถึงเรื่องการบาดเจ็บและความยุติธรรม จะช่วยให้เราเห็นว่าสังคมขึ้นอยู่กับตัวบทกฎหมาย (rule of law) จริงๆ หรือไม่

เราได้ยินเสียงจากยอดประติมาขึ้นไปแล้วและเสียงนั้นทำให้เราเข้าใจผิดเรื่องกฎหมายละเมิด ถึงเวลาที่เราจะต้องฟังเสียงจากเบื้องล่างจากคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนธรรมดา ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องเผชิญกับผลของการกระทำประมาทที่ก่อให้เกิดความเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ เราได้ความรู้หลายอย่างที่ เราไม่ได้คาดคิดจากเสียงของคนเหล่านี้ดังตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว เรื่องผู้หญิงที่อยู่ในชุมชนอเมริกันซึ่งกำลังเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม เขาอยู่ในหมู่บ้านเกษตรกรรมที่ทุกคนสนิทสนม ช่วยเหลือ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เมืองที่เขาอยู่กลายเป็นเมืองที่ใหญ่ขึ้นและเต็มไปด้วย

ด้วยคนแปลกหน้า สมาชิกของสังคมที่เข้ามาใหม่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชนบทธรรมเนียมที่มีมาแต่เดิม ดังนั้นคนใหม่ที่เข้ามาจึงไม่ได้ผลประโยชน์จากการและเปลี่ยนสินค้าและแรงงาน คนกลุ่มใหม่มีเชื้อสายต่างกัน และมาจากถิ่นต่างๆ ของอเมริกา พูดภาษาต่างกัน คนพวกนี้ถูกเรียกว่าเป็นคนภายนอกและไม่มีคนไว้วางใจเขา ผู้อาศัยดั้งเดิมต่อต้านการใช้กฎหมายละเมิดแต่คนที่เข้ามาใหม่ไม่ได้มองกฎหมายละเมิดในทางลบเหมือนกับคนที่อยู่มาก่อน เพราะบางครั้งเขาใช้กฎหมายละเมิดช่วยให้เขามีความอยู่รอดทางด้านเศรษฐกิจในกรณีที่เขาได้รับบาดเจ็บ

จากการฟังเสียงคนในชุมชนนี้ เราสามารถเรียนรู้ถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและปัจจัยสังคมที่ฐานของประติมา การวิจารณ์กฎหมายละเมิดมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เราอาจทำนายได้ว่าจำนวนคดีละเมิดจะมีมากขึ้นในกรณีที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เพราะกลุ่มคนที่เคลื่อนย้ายในสังคมจะมองที่กฎหมายละเมิดมากกว่าประเพณีของท้องถิ่น ในขณะที่การเกษตรกรรมมีความสำคัญน้อยลง และมีความเคลื่อนย้ายในสังคมมากขึ้น เราอาจจะคาดหมายว่าคดีจากฐานประติมาที่จะขยับขึ้นไปชั้นสูงมีจำนวนเพิ่มขึ้น ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงการศึกษาวิจัยเรื่องกฎหมายละเมิดในประเทศไทยคงจะน่าสนใจมาก เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การขายที่นาและมีคนย้ายถิ่นฐานจำนวนมากที่จะขยับขึ้นไปสู่ระบบศาล

ผมได้ทำการวิจัยที่เชียงใหม่ที่มีผลพิสูจน์ว่าสมมุติฐานนี้ไม่ถูกต้อง ถ้าเราดูจำนวนคดีบาดเจ็บในศาลจังหวัดต่ออัตราประชากรเชียงใหม่ เราพบว่าจำนวนคดีในปี 2535-2540 มีพอๆ กับจำนวนคดีในศาลเดียวกันเมื่อ 20

ผมไม่แน่ว่าจะตอบอย่างไรดี บางทีผู้ฟังอาจเสนอคำตอบได้ จำได้ไหมครับผู้หญิงที่ถูกขายแก่ขับริชชานาหักเขามีความเชื่อและความคิดคล้ายๆ กับคนอื่นๆ อีก 35 คนที่ผมสัมภาษณ์เมื่อไม่นานมานี้ 35 คนนี้ เกือบทุกคนมีหลักฐานที่จะนำขึ้นฟ้องศาลได้แต่ไม่มีใครไปปรึกษาทนายหรือขึ้นศาลเลย ทุกคนติดอยู่ที่ฐานและชั้นที่ 2 ของปิระมิด การวิจัยสมัยก่อนเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาแล้ว ผมพบว่าชาวบ้านที่ประสบอุบัติเหตุใช้ระบบประเพณีซึ่งมีอยู่ในหมู่บ้านของตนให้ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้อาวุโสไกลเกลี่ยจ่ายค่าเสียหายตามความเชื่อของหมู่บ้าน ซึ่งไม่เกี่ยวกับกฎหมายของรัฐบาล ในกรณีที่ใช้ระบบของหมู่บ้านไม่ได้ผลมีบางครั้งที่ชาวบ้านจะฟ้องกฎหมายเพื่อจะบังคับอีกฝ่ายหนึ่งให้รับผิดชอบ ในกรณีแบบนี้หลังจากนำคดีไปขึ้นศาล ตามปกติคู่ความจะตกลงกันนอกศาลแล้วชดใช้ค่าเสียหายเท่ากับจำนวนที่จะได้จากการใช้กฎหมาย ประเพณีกำหนด เมื่อโจทก์ได้ค่าทำขวัญหรือค่าทำศพ เขาจะรีบถอนฟ้อง

160 นิติสังคมศาสตร์ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 / 2547

มีชายหนุ่มทำอาชีพรับจ้างซื้อสมชายพูดทำนองเดียวกับดาว เขาพูดว่ากฎหมายไม่ใช่สำหรับ “คนรอบนอก” กฎหมายมีสำหรับข้าราชการหรือคนมีเงินซึ่งเป็นคนรอบใน สมชายพูดว่าไม่มีทางที่คนธรรมดาจะได้รับความเป็นธรรม เขาเชื่อว่ากฎหมายและความเป็นธรรมมีไว้ให้คนอื่นมันไม่เกี่ยวกับชีวิตของเขาเลย

คนที่ผมสัมภาษณ์หลายคนบอกว่าผู้เสียหายที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่มีทางทำอะไรนอกจากจะหันเข้าหาคำสอนของพระพุทธเจ้า คนเหล่านี้บอกว่าผู้กระทำผิดจะได้กรรมนั้นตอบสนอง ในที่สุดก็จะมีความเป็นธรรมเกิดขึ้นอาจเป็นในชาติหน้าก็ได้ ความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธไม่ส่งเสริมให้คนใช้กฎหมายละเมิดในทางตรงข้ามหลักศาสนาพุทธสอนให้เขาเชื่อว่าวัฏจักรแห่งกรรมเรื่องการบาดเจ็บควรยุติลงในชาตินี้ มิฉะนั้นวัฏจักรแห่งกรรมนี้จะเกิดขึ้นอีกในชาติหน้า คนเหล่านี้พูดว่าความเชื่อในคำสั่งสอนของพุทธศาสนาช่วยให้เขาให้อภัยผู้ทำละเมิดและไม่คิดถึงค่าชดใช้ตอบแทนอันใดทั้งสิ้น

นี่หมายความว่าฐานของปรีชาญาณใหญ่กว่าเดิม แต่คนที่ได้รับค่าเสียหายมีน้อยกว่าที่เคยเสียอีกใช่ไหม เราต้องทำการวิจัยต่อไปอีกเพื่อจะหาคำตอบให้ได้ ถ้าได้คำตอบว่า “ใช่” เราจะแก้ปัญหาอย่างไรให้ดีที่สุด ในอเมริกาเราพยายามแก้ปัญหาโดยการขยายกฎหมาย และใช้อุปกรณ์การวางนโยบายสังคมวิธีนี้ได้ผลดีหลายอย่างแต่ก็มีข้อบกพร่องดังได้กล่าวข้างต้นและอาจไม่เป็นการแก้ปัญหาอย่างลึกซึ้ง ถ้าคนไทยขยายกฎหมายละเมิดอาจหลีกเลี่ยงปัญหาเดียวกับที่เกิดขึ้นกับกฎหมายละเมิดอเมริกันได้ แต่น่าวิตกที่สามัญชนมีความรู้สึกว่าเขาไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบกฎหมายและความยุติธรรมเลย นับว่าสังคมไทยกับสังคมอเมริกันมีปัญหาร่วมกันนั่นคือสามัญชนไม่มีทางนำให้เขาเข้าไปถึงระบบกฎหมายและความยุติธรรม

เรารู้ว่ามีปัญหาอะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องการบาดเจ็บเสียหายในสังคม แต่ยังต้องหาวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดให้ได้ ขั้นแรกเราควรทำความเข้าใจระบบกฎหมายอย่างแท้จริง เราต้องหาทางศึกษาวิจัยเพิ่มเติมทั้งในอเมริกาและ

ประเทศไทย ก่อนที่เราจะเสนอให้มีการปฏิรูปทางกฎหมายเราต้องฟังเสียงและประสบการณ์ของสามัญชนเพราะบุคคลจำนวนมากเหล่านี้ได้รับความเจ็บปวดและความยากลำบากอยู่ที่ฐานปรีชาญาณ โดยไม่มีโอกาสจะขยับขึ้นไปหาความยุติธรรมบนยอดปรีชาญาณได้เลย

